

Sygn. akt VIII U 664/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 października 2017 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSR del. Anna Capik-Pater
Protokolant:	Agata Kędzierawska

po rozpoznaniu w dniu 27 października 2017 r. w Gliwicach

sprawy J. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o prawo do emerytury

na skutek odwołania J. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

z dnia 23 lutego 2017 r. **nr** (...)

oddala odwołanie.

(-) SSR del. Anna Capik-Pater

Sygn. akt VIII U 664/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 23 lutego 2017 r. organ rentowy Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. odmówił ubezpieczonemu J. K. prawa do emerytury w niższym wieku w oparciu o art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, bowiem ubezpieczony na dzień 1 stycznia 1999 r. nie wykazał co najmniej 25 letniego okresu składkowego i nieskładkowego na dzień 1 stycznia 1999 r., lecz 24 lata i 28 dni.

W odwołaniu od powyższej decyzji ubezpieczony zarzucił organowi rentowemu, iż ten powinien uwzględnić do ogólnego stażu pracy, okres jego pracy w gospodarstwie rolnym począwszy od dnia 12 lipca 1987 r. do dnia 17 listopada 1990 r. W uzasadnieniu wskazał, że w spornym okresie był domownikiem gospodarstwa rolnego zgłoszonym do KRUS, lecz nie uiszczał składek na ubezpieczenie rolnicze z uwagi na fakt, że pobierał w tym czasie rentę z tytułu niezdolności do pracy. Wniósł o zmianę decyzji i orzeczenie co do istoty sprawy, poprzez przyznanie mu prawa do emerytury.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy podtrzymując swoje dotychczasowe stanowisko wniósł o jego oddalenie argumentując to tym, iż ubezpieczony nie przedłożył zaświadczenia z KRUS stwierdzającego, że w spornym okresie były za niego odprowadzane składki – jako za domownika – na ubezpieczenie społeczne rolników z ewentualnym

wykazaniem okresu zwolnienia z opłacania składek w związku z pobieraniem renty. Wskazał również, że w spornym okresie ubezpieczony pobierał rentę z tytułu niezdolności do pracy, zatem praca w gospodarstwie rolnym nie mogła być jego głównym źródłem utrzymania oraz, że zeznania świadków są bardzo lakoniczne, gdyż nie podają oni, czy ubezpieczony wykonywał prace stale, sezonowo czy dorywczo, czy praca była wykonywana w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy, a także czy posiadał on wówczas inne źródło utrzymania.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Ubezpieczony J. K. (ur. w dniu (...)) wiek emerytalny osiągnął w dniu 6 grudnia 2016 r. Nie jest członkiem OFE.

Na dzień 31 grudnia 1998 r. legitymuje się 15-letnim okresem pracy w warunkach szczególnych.

W okresie od 1 września 1971 r. do 11 lipca 1987 r. ubezpieczony zatrudniony był w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie (...) w T.- Oczyszczalnia ścieków Osiedle (...), a od 18 października 1990 r. do 31 grudnia 1998 r. w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie (...) SA w K..

Stosunek pracy łączący ubezpieczonego z Wojewódzkim Przedsiębiorstwem (...) w T.- Oczyszczalnią ścieków Osiedle (...) został rozwiązany, z uwagi na uraz kręgosłupa. W związku z tym ubezpieczonemu została przyznana renta z tytułu częściowej niezdolności do pracy, którą pobierał w okresie od 12 lipca 1987 r. do 17 października 1990 r., tj. w okresie spornym.

W powyższym okresie, ubezpieczony pracował w gospodarstwie rolnym należącym kiedyś do zmarłego w dniu 2 października 1986 r. W. F., tj. teścia ubezpieczonego. Gospodarstwo o powierzchni przekraczającej 7,5 ha znajdowało się w B. (dzielnica T.) przy ul. (...) i było posadowione niejako na tyłach budynku mieszkalnego przy ul. (...), (ulicy równoległej) gdzie w okresie tym mieszkał ubezpieczony. Gospodarstwo było zmechanizowane i zajmowało się produkcją roślinną oraz hodowlą zwierząt inwentarskich. W gospodarstwie tym znajdowały się 3 krowy, 3 byki, ok. 20 świń oraz ok. 20 kur i kaczek. Każdego dnia ubezpieczony rozpoczynał pracę ok. godziny 6 rano. Przygotowywał wówczas karmę dla zwierząt oraz następnie przez kilka godzin oporządzał. Ponadto codziennie czyścił krowy oraz byki specjalnymi szczotkami, wyprowadzał bydło na pole, przygotowywał żywność dla zwierząt, karmił oraz poił zwierzęta. Dodatkowo opróżniał obornik. Prace wykonywał w wymiarze przekraczającym osiem godzin dziennie. W okresach wzmożonych prac polowych, w tym w okresie żniw, praca na gospodarstwie zajmowała ubezpieczonemu więcej czasu.

Ubezpieczony korzystał z pomocy żony – E. K. oraz sąsiadów, w tym M. T. oraz E. Z.. Żona pomagała mu nie tylko w codziennych obowiązkach, ale i w okresie żniw oraz kiedy odbywały się wykopki. Ubezpieczonemu sąsiedzi pomagali nie tylko w okresie żniw, ale i często przenosili worki ze zbożem oraz inne cięższe przedmioty, bowiem ubezpieczony z uwagi na uraz kręgosłupa nie mógł wykonywać tych czynności.

Ubezpieczony w dniu 21 czerwca 1996 r. otrzymał zaświadczenie z Urzędu Miejskiego w (...), z którego wynika, iż w okresie od 1980 r. do 31 grudnia 1990 r. pracował w przedmiotowym gospodarstwie rolnym. Urząd Miejski w T. nie posiada dokumentów źródłowych na podstawie, których wydano zaświadczenie, gdyż dokumenty w powyższej sprawie zostały przez archiwum zakładowe wybrakowane w 2002 r.

W okresie spornym ubezpieczony pobierał rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy.

W ewidencji ubezpieczonych w P. Terenowej KRUS w K. ubezpieczony nie figuruje ani jako rolnik, ani jako domownik.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o akta organu rentowego; zeznania świadków E. K., M. T. i E. Z. złożone na rozprawie w dniu 4 sierpnia 2017 r. (k.31-34); zeznania ubezpieczonego złożone na rozprawie w dniu 4 sierpnia 2017 r. (k.34-35) oraz pismo P. Terenowej KRUS w K. z dnia 11 sierpnia 2017 r.

Przy ocenie materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, Sąd kierował się zasadą swobodnej oceny dowodów wyrażoną w art. 233 § 1 k.p.c. Podejmując rozstrzygnięcie Sąd oparł się przede wszystkim na dowodach z dokumentów,

którym dał wiarę w całości, jako że sporządzone zostały one przez uprawnione podmioty w ramach obowiązków wynikających z charakteru ich działalności.

Sąd dał również wiarę zeznaniom świadków M. T. i E. Z., gdyż pokrywają się one w znacznej mierze z zeznaniami świadka E. K. oraz zeznaniami ubezpieczonego, jeśli idzie o ustalenie faktycznej pracy ubezpieczonego w gospodarstwie rolnym teścia. Brak jest podstaw do kwestionowania ich wiarygodności.

Natomiast Sąd nie dał wiary zeznaniom świadka E. K. oraz zeznaniom ubezpieczonego w zakresie zgłoszenia ubezpieczonego przez teściową jako domownika do ubezpieczenia rolników, bowiem brak jak jest jakichkolwiek dokumentów potwierdzających tę okoliczność. Z kolei z pisma przesłanego do Sądu przez P. Terenową KRUS w K. wynika, że ubezpieczony w okresie spornym nie figuruje ani jako rolnik, ani jako domownik.

W konsekwencji, Sąd uznał, że zgromadzone dowody są kompletne i pozwalają na czynienie na ich podstawie ustaleń co do stanu faktycznego, a następnie na rozstrzygnięcie sprawy.

Sąd zważył co następuje:

Odwołanie ubezpieczonego J. K. nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.2017.1383 - j.t.) – zwanej dalej ustawą – ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku emerytalnego określonego w ust. 1a i 1b, z zastrzeżeniem art. 46, 47, 50, 50a, 50e i 184.

Zgodnie z 184 ust. 1 ustawy, ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy – tj. 1 stycznia 1999 r. – osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Zgodnie z art. 184 ust. 2 ustawy emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Zgodnie z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U.1983.8.43 ze zm.) – zwanego dalej rozporządzeniem – pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Zgodnie z § 3 rozporządzenia za okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury, zwany dalej „wymaganym okresem zatrudnienia”, uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczanymi do okresów zatrudnienia.

Zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Z cytowanych norm prawnych wynika, iż odwołujący nabędzie prawo do wcześniejszej emerytury w przypadku łącznego spełnienia przesłanek:

- ukończenia wieku 60 lat,
- legitymowania się okresem ubezpieczenia w wymiarze co najmniej 25 lat, przypadającym na dzień 1 stycznia 1999 r.,
- legitymowania się 15 letnim okresem pracy wykonywanej w szczególnych warunkach, przypadających na dzień 1 stycznia 1999 r.,
- nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego.

Natomiast zgodnie z art. 10 ust. 1 w/w ustawy przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również następujące okresy, traktując je, z zastrzeżeniem art. 56, jak okresy składkowe:

- 1) okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki,
 - 2) przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia,
 - 3) przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia,
- jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

Z kolei w myśl art. 10 ust. 3 okresów, o których mowa w ust. 1 i 2, nie uwzględnia się, jeżeli zostały one zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty, na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym rolników prowadzących gospodarstwo rolne oraz domowników pracujących w takim gospodarstwie został wprowadzony ustawą z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (Dz.U.1989.24.133 j.t.).

Zgodnie z art. 2 pkt. 1 tej ustawy przez rolnika rozumie się osobę:

- a) prowadzącą gospodarstwo rolne lub dział specjalny samodzielnie albo w charakterze współwłaściciela (współposiadacza) na gruntach stanowiących jej własność lub będących w jej posiadaniu,
- b) małżonka rolnika,

Natomiast art. 2 pkt 2 pkt tej stanowi, że domownikiem jest członek rodziny rolnika i inne osoby pracujące w gospodarstwie rolnym, jeżeli pozostają we wspólnym gospodarstwie domowym z rolnikiem, ukończyły 16 lat, nie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia na podstawie innych przepisów, a ponadto praca w gospodarstwie rolnym stanowi ich główne źródło utrzymania.

Ponadto zgodnie z art. 3 ust. 2 ubezpieczeniu nie podlegają osoby mające ustalone prawo do emerytury lub renty.

W tym miejscu wskazać należy, że wprowadzenie przez ustawodawcę obowiązkowego ubezpieczenia społecznego rolników od dnia 1 stycznia 1983 r., skutkuje tym, iż osoby, które po tym dniu nie opłacały składek na ubezpieczenie społeczne, nie mogą liczyć na zaliczenie takiej pracy do okresów składkowych (patrz: wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 15 lutego 2017 r., sygn. akt III AUa 243/16).

Wykonywana praca w gospodarstwie rolnym musi mieć charakter stały, ciągły, co oznacza nastawienie ubezpieczonego na stałe świadczenie pracy w gospodarstwie rolnym (gotowość do jej świadczenia, dyspozycyjność) i odpowiadającą temu nastawieniu niezmienną możliwość skorzystania z jego pracy przez rolnika, a negatywną przesłanką staje się doraźna pomoc w wykonywaniu typowych obowiązków domowych, czy wykonywanie w gospodarstwie rolnym prac o charakterze dorywczym, okazjonalnie i w wymiarze niższym od połowy pełnego wymiaru czasu pracy.

Należy także wyraźnie podkreślić, że doraźna pomoc w wykonywaniu typowych obowiązków domowych, zwyczajowo wymaganych od dzieci, jako członków rodziny rolnika, nie stanowi stałej pracy w gospodarstwie rolnym, zaliczanej do stażu emerytalnego. W wyroku Sądu Najwyższego z 25 marca 2014 r. (I UK 340/13, Lex nr 1477426) podniesiono, iż "w stażu emerytalnym uwzględnia się - jako okresy składkowe - nie okresy jakiegokolwiek pracy w gospodarstwie rolnym, lecz tylko stałą pracę o istotnym znaczeniu dla prowadzonej działalności rolniczej. Doraźna pomoc w wykonywaniu typowych obowiązków domowych, zwyczajowo wymaganych od dzieci, jako członków rodziny rolnika, nie stanowi stałej pracy w gospodarstwie rolnym, zaliczanej do stażu ubezpieczeniowego". Podobny pogląd zawarty jest również w wyroku Sądu Najwyższego z 17 października 2008 r. (II UK 61/08, Lex nr 741080), gdzie podniesiono, iż jedynie wykonywanie stałej pracy w gospodarstwie rolnym, w którym osoba zainteresowana zamieszkuje lub ma możliwość codziennego wykonywania prac związanych z działalnością rolniczą, w wymiarze nie niższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy, pozwala na przyjęcie ziszczenia się przesłanek z przepisu art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy z 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Tutejszy Sąd przywołał jednocześnie pogląd, zgodnie z którym przepis art. 10 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach, dopuszcza wyjątkowo możliwość traktowania okresów pracy w gospodarstwie rolnym tak jak okresów składkowych w ramach ubezpieczenia pracowniczego, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia okresów składkowych i nieskładkowych. Natomiast niedopuszczalna jest rozszerzająca interpretacja dyspozycji cytowanego wyżej art. 10 ust. 1, zmierzająca do zaliczenia w każdym wypadku okresów pracy w gospodarstwie rolnym, zamiast wymaganych okresów składkowych i nieskładkowych, w ramach ubezpieczenia innego niż ubezpieczenie rolnicze (por. wyrok Sądu Najwyższego z 3 grudnia 2004 r., II UK 59/04, OSNP 2005/13/195 oraz z 14 października 2013 r., II UK 108/13, Lex Nr 1451523).

W niniejszej sprawie spór sprowadza się do ustalenia, czy okres od 12 lipca 1987 r. do 17 października 1990 r., w którym to ubezpieczony wykonywał prace w gospodarstwie rolnym, był okresem składkowym, bowiem uwzględnienie ubezpieczonemu tego okresu skutkowałoby spełnieniem przez niego wszystkich przesłanek prawa do świadczenia emerytalnego w oparciu o art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Organ rentowy nie uwzględnił ubezpieczonemu powyższego okresu spornego do okresów składkowych, bowiem ubezpieczony nie przedłożył jakichkolwiek dokumentów na okoliczność zgłoszenia go do ubezpieczenia społecznego rolników lub zwolnienia z obowiązku takiego zgłoszenia. Pozostałe okoliczności nie są sporne.

Nie ulega wątpliwości, że ubezpieczony w okresie spornym pracował w gospodarstwie rolnym. Z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że była to praca o charakterze stałym w pełnym wymiarze czasu pracy. Ubezpieczony zajmował się pracami polowymi, obrządkiem zwierząt, w sumie wykonywał wszelkie czynności związane z prowadzeniem gospodarstwa rolnego. Sporadycznie korzystał z pomocy sąsiadów, którzy pomagali mu np. przenieść ciężkie worki ze zbożem, lecz była to pomoc sporadyczna, oparta na dobrych stosunkach sąsiedzkich. Zaznaczyć należy, że ubezpieczony w okresie tym przebywał na rencie z tytułu częściowej niezdolności do pracy, z uwagi na uraz kręgosłupa. Tym samym, stan zdrowia uniemożliwiał mu podnoszenie ciężkich przedmiotów.

Ubezpieczony twierdzi, że był zgłoszony do ubezpieczenia społecznego rolników w charakterze domownika przez teściową. Potwierdza to również świadek E. K. – żona ubezpieczonego. Niemniej jednak, z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, iż P. Terenowa KRUS w K. w swojej ewidencji nie posiada jakichkolwiek danych, aby ubezpieczony w okresie spornym prowadził gospodarstwo rolne, bądź był w nim zgłoszony jako domownik. Zaznaczyć należy również, iż zaświadczenie sporządzone przez Urząd Miasta w T. w 1996 r., wprawdzie potwierdza, że w okresie spornym ubezpieczony pracował w przedmiotowym gospodarstwie rolnym, jednak organ ten nie posiada jakichkolwiek dokumentów źródłowych na podstawie której dokument ten został sporządzony.

Ponadto w okresie spornym ubezpieczony pobierał świadczenie w postaci renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Jednocześnie faktycznie pracował na gospodarstwie rolnym należącym do swojego teścia. W ocenie Sądu, to właśnie renta stanowiła główne źródło utrzymania ubezpieczonego.

W tym miejscu należy wyraźnie wskazać, że postępowanie z zakresu ubezpieczeń społecznych jest postępowaniem cywilnym i obowiązują w nim wszystkie reguły procesowe również te dotyczące rozkładu ciężaru dowodu oraz terminów do składania wszelkich wniosków dowodowych. Art. 6 k.c. ustanawia bowiem podstawową regułę

dowodową, zgodnie z którą ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z tego faktu wywodzi skutki prawne. Tym samym to na ubezpieczonym odwołującym się od decyzji organu rentowego ciąży obowiązek wykazania w procesie, że zaskarżona decyzja jest nieprawidłowa (patrz: wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 18 maja 2017 r., sygn. akt III AUa 722/16). Co więcej, zaskarżenie decyzji organu rentowego nie powoduje zmiany w rozkładzie ciężaru dowodu i to po stronie ubezpieczonego leży powinność udowodnienia swoich twierdzeń. Zasada kontrydiktoryjności i dowodzenia swoich twierdzeń wyrażona w art. 232 kpc obowiązuje bowiem również w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych (patrz: wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 18 maja 2017 r., sygn. akt III AUa 54/15; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2008 r., sygn. akt I UK 151/08).

Sąd Okręgowy nie zaprzecza, iż ubezpieczony w okresie spornym pracował w gospodarstwie rolnym. Wynika to bowiem wprost z zebranego w sprawie materiału dowodowego. Nie mniej jednak ubezpieczony nie wykazał, że w okresie spornym był zgłoszony do ubezpieczenia społecznego rolników jako domownik, co z kolei jest warunkiem uwzględnienia tego okresu do okresów składkowych. Jednocześnie P. Terenowa KRUS w K. wprost wskazuje, że nie posiada w swojej ewidencji żadnych informacji na okoliczność zgłoszenia ubezpieczona jako rolnika lub domownika.

Reasumując, ubezpieczony nie wykazał iż okres od 12 lipca 1987 r. do 17 października 1998 r., w którym to faktycznie pracował w gospodarstwie rolnym, był okresem składkowym. Tym sam ubezpieczony nie legitymuje się co najmniej 25 letnim okresem składkowym i nieskładkowym na dzień 1 stycznia 1999 r., zatem nie przysługuje mu prawo do emerytury w niższym wieku w oparciu o art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Mając na uwadze powyższe, Sąd oddalił odwołanie ubezpieczonego, w myśl art. 477¹⁴§1 kpc.

(-) SSR del. Anna Capik - Pater